

**BOLALARNI ERTAKLAR ASOSIDA AXLOQIY JIHATDAN
TARBIYALASH USULLARI**

Rahimova Nafisa Azamatjon qizi

ADPI magistranti

<https://doi.org/10.5281/zenodo.7370363>

Hozirda ta'lim-tarbiya tizimida asl milliy qadriyatlarga tayanish tobora qaror topib bormoqda va ko'ngil tarbiyasiga, ya'ni inson ma'naviyatini shakllantirishga birlamchi vazifa sifatida yondashish ustuvor bo'lib bormoqda. Binobarin, yosh avlodni yoshligidan ma'naviyatli qilib tarbiyalashga e'tibor berib borilsa, u o'zining katta samarasini beradi.

Bugungi kun psixologlari bolalarni tarbiyalashning usullaridan biri sifatida ertak terapiyani juda ko'p ta'kidlab o'tishmoqda. Ertakterapiya bu bolani ertaklar orqali tarbiyalash va davolash metodidir.

Ertak bilan tanishishning eng keng tarqalgan usuli - tarbiyachining o'qishi, ya'ni. matnning so'zma-so'z uzatilishi. Kichik hajmli ertaklarni men bolalarga yoddan aytib beraman, chunki bu bolalar bilan eng yaxshi aloqani ta'minlaydi.

Axloq nima? "Axloq" atamasi xarakter so'zidan kelib chiqqan. Lotin tilidan tarjima qilingan "mores" /moralis/ - axloq degan ma'noni anglatadi. "Axloq" - bu odamlarning xatti-harakatlarida, kundalik xatti-harakatlarida yo'naltiruvchi me'yor degan ma'noni anglatadi. Axloq abadiy ham, o'zgarmas ham emas. Ular atrofdagi odamlar - jamiyat ta'siri ostida shakllanadi. Ular qonun hujjatlarida belgilanmagan. Ular bolalikdan odamlarda tarbiyalanishi kerak.

Maktabgacha yosh - bu bola shaxsining shakllanishi va rivojlanishi sodir bo'lgan, uning xarakteri shakllanadigan davr.

Hozirgi vaqtda odamlar o'z xatti-harakatlarida axloqqa kamroq va kamroq rahbarlik qilishadi. Bu o'zini jamiyatda tanishtira olmaslik, bir-biriga nisbatan xudbinlik va boshqalarni hurmat qilmaslikda namoyon bo'ladi. Bunday odamlarni - o'qimagan deb atashadi.

Bolada axloqiy fazilatlarni tarbiyalash juda yoshlikdan boshlanishi kerak. Axir, bolaning rivojlanishidagi eng muhim bosqich maktabgacha yoshdir. Aynan shu yoshda bola ijtimoiy qadriyatlar dunyosiga qo'shiladi va chaqaloq uchun go'zal, ulkan va sirli dunyoga kiradi. U hali "yaxshi" nimani anglatishini yoki "yomon" nimani anglatishini tushunmaydi. Pedagogning vazifasi bolaga bu ajoyib va murakkab dunyoni tushunishga yordam berishdir. Bolalar mamlakatimiz kelajagi. Farzandlarga bilim berish orqali biz jamiyat va butun mamlakat kelajagini qurish mumkin.

Zamonaviy bolalarning axloqiy tarbiyasida salbiy tendentsiyalar paydo bo'ldi: kitoblar televizor ekranlari va kompyuterlar bilan almashtirildi. Ko'p boshqa,

"muhimroq" ishlari bo'lgan kattalar uchun bolani ekran oldiga qo'yish va multfilmni yoqish osonroq. Ammo zamonaviy ertak qahramonlari, multfilm qahramonlari har doim ham axloqiy poklik va yuksak ma'naviyat bilan ajralib turavermaydi, bu esa bolalarning axloq haqidagi tasavvurlarini buzilishiga olib keladi.

K.D. Ushinskiy "Kitob – madaniyatning eng katta yutug'i, san'at asari, ta'lim-tarbiyaning qudratli vositasidir", deb yozgan edi Bolaning ma'naviy-axloqiy rivojlanishiga sezilarli ta'sir ko'rsatadigan janrlardan biri xalq ertaklaridir. Ertaklarda qahramonlarning ijobiy va salbiy sifatlari ancha aniq ifodalangan. Ularda ijobiy qahramon har doim g'olib bo'ladi va yovuz odam o'z aybini tan olib, yaxshi bo'ladi yoki ko'pincha jazolanadi. Bu oddiy xalqning orzu-umidlari, umidlari ertaklarda aks etgan haqiqatdir. Ertaklardagi birorta ham inson jinoyati qasossiz qolmaydi. Va bolalar buni juda yaxshi tushunadilar va eslashadi. Agar kattalar bolaga ertak o'qiyotganda, bolaning butun hissiyotlar ichida o'tirganini ko'rishish mumkin. U ertakni diqqat bilan, chalg'itmasdan tinglaydi, qayerdadir quvonadi, qayerdadir qahramon haqida qayg'uradi, hayratda qoladi. Bir so'z bilan aytganda, bola bu ertakni yashaydi, har bir ijobiy qahramonning o'rinni o'ynaydi, u bilan o'zini bog'laydi.

Keyingi hayotda bola kattalar maslahat bergani uchun emas, balki buning uchun maqtovga sazovor bo'lganligi uchun emas, balki boshqa yo'l tutishni bilmagani uchun yaxshi ishlay boshlaydi. Shuning uchun kattalar bolaga o'qish uchun asarlarni tanlash imkoniyatiga ega bo'lishi kerak.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. O'zbekiston Respublikasi Prezidenti SHavkat Mirziyoyevning 2020 yil 24 yanvardagi Oliy Majlisga Murojaatnomasi matni. <http://uza.uz>
2. Maktabgacha ta'lim pedagogikasi. –T.: «Ilm Ziyu», 2006 y.
3. Вишнякова, Н.Ф. Креативная акмеология. Психология высшего образования / Н.Ф. Вишнякова. - Мн.: Народная асвета, 2007. - 300 с.
4. Abdurahmonova S. Sh. Bo'lajak tarbiyachilarda pedagogik-madaniyatni rivojlantirishning antroposentrizm tamoyili "ТАЪЛИМ ВА ИННОВАЦИОН ТАДҚИҚОТЛАР" № 6-2, 2022. махсус сон ISSN 2181-1717 (E).

